

Hvad ser du?

Alexander Solsjenitsyn har skrevet en lille bog under titlen *Hvordan skal vi indrette Rusland?*

Han kalder ikke dette værk for en bog, men for en *brochure* (den er på 100 små sider), og den har undertitlen *Overvejelser efter bedste Evne*.

Den er foreløbig trykt i 25 millioner eksemplarer i Rusland, så læsere mangler den store forfatter ikke.

*

Bogen eller brochuren er som alle Solsjenitsyns andre bøger værd at læse. Hvad ville vore politikere sige, hvis de læste, at forfatteren efterlyser *anger* hos de mange, der tjente det gamle onde styre, men nu er så ivrige for glasnost og perestrojka?

Hvad ville de sige, hvis de læste, at Solsjenitsyn i de forskellige politiske systemer savner begrebet *renselse*.

Hvad ville de sige, hvis de læste følgende: »Statens indretning er sekundær i forhold til ånden i de menneskelige relationer. Ved menneskelig ædelmodighed kan vi tillade et hvilket som helst hæderligt system; men hvis folk er forbitrede og egoistiske, er selv det mest udstrakte demokrati uudholdeligt. Hvis der ikke er retfærdighed og ærlighed i menneskene selv, så vil det vise sig under ethvert system.

Det politiske liv er overhovedet ikke det menneskelige livs væsentligste aspekt; politik er slet ikke en eftertragtet beskæftigelse for flertallet. Jo mere det politiske liv fylder landet, des mere plads mister det sjælelige (åndelige). Politik skal ikke sluge folkets åndelige kræfter og kreative fritid.

Det er livets åndelige stade, der er kilde til styrke eller afmagt i et samfund, og først derefter kommer produktionen. Markedsøkonomien alene eller fælles overflod kan ikke være kronen på menneskeværket. De samfundsmæssige relationers *renhed* er mere grundlæggende end graden af overflod. Hvis de åndelige kræfter er udtømt i en nation, kan selv den bedste statsform eller industrielle udvikling ikke redde denne nation fra døden. Et hult træ kan ikke stå.«

*

Hvad siger vore politikere til hans ord om *anger*? Har de ikke noget at angre? Er der ikke noget, der får det til at gyse i dem, når de ser konsekvenserne af, hvad de har

gennemført? Er der ikke blandt dem en eneste, der føler trang til at stå frem for folket og bekende: »Jeg angre dybt, hvad jeg har været med til?«

Siden billedpornografien blev givet fri af den borgerlige regering under *Baunsgaard*, er vort land nu blevet et hjemsted for utøjlet skamløshed (for at bruge et mildt ord).

Da loven, der frigav pornografien, blev debatteret i folketinget, sagde daværende justitsminister *Knud Thestrup*, at ingen naturligvis skulle være tvunget til at se den slags ting, der nu skulle frigives. Om han mente, hvad han sagde, ved jeg ikke, men hans løfte har vist sig at være aldeles betydningsløst – ikke en dansker kan i dag undgå at blive præsenteret for skamløsheden under dens tarveligste former.

Er der ingen af de politikere, der var med til at stemme for denne »frigørelse«, der skammer sig over skamløsheden i vort samfund og angre, hvad de er ansvarlige for overfor folket og overfor Gud?

De må da kunne se, at nu er den danske presse, også den borgerlige del af den, så skamløs, at anstændighedens grænse er sløjftet.

De må da kunne se, at børn og unge fordærves og går til grunde i sumpen af frækhed, uanstændighed og tarvelighed.

Synes de, at det var godt for landet og folket, at de slap pornografer og frække fri?

Synes de, at de har været med til at højne moralen og holdningen i det folk, de skulle tjene?

*

Angerløse politikere er dødsensfarlige for et folk, thi de har med deres mangel på *anger* afsløret, at deres samvittighed er sløvet, måske død.

»Angeren er endnu ikke begyndt hos os,« siger Solsjenitsyn om Ruslands situation. Det gælder i mindst lige så udtalt grad hos os her i landet.

*

Han skriver også, at »den menneskelige frihed indbefatter det frivillige mådehold til gavn for andre. Vore forpligtelser bør altid overstige den frihed, der er givet os!

Gid vi kunne tilegne os mådeholdets ånd og videregive den til vore børn. Mennesket har nemlig først og fremmest selv

brug for mådeholdet for sin sjæls ligevægt og uforstyrreligheds skyld.

Nutidens overvældende strøm af overflødige og uvæsentlige informationer trækker vor sjæl ud i tomheden. I nutidens verden er der stadig flere forskellige aviser, og alle bliver de tykkere, og alle kæmper de om at overbebyrde os. Der er stadig flere fjernsynskanaler endom om dagen; der er stadig mere propaganda-, reklame- og underholdningslarm. Hvordan skal vi forsvare vore ørers ret til stilhed og vore øjnes ret til indre syner?«

*

Hans moralske og etiske holdning, der blev gennemprøvet og hærdet i de mange år, han henslæbte i *Stalins* arbejdslejre, og senere, da han modstod det uhyre pres, det diktatoriske styre udøvede over ham, giver hans ord en vægt, som ingen nulevende dansk forfatter har blot en smule af.

Han er ikke imponeret af demokratierne. Det har han heller ingen grund til at være. Det moralske forfald i den vestlige verden er større end i de forhenværende diktaturstater.

»Vi vælger demokratiet for at undgå diktaturet,« siger han og påpeger samtidig alle demokratiets væsentlige svagheder.

*

Den vestlige verden søger med tavshed at tie Solsjenitsyns indflydelse ihjel. Der er ikke plads til ham i vor hjemlige kulturdebat, fordi han har moralske holdninger – og det er reaktionært! Han har tilmed Guds frygt – hvor barnagtigt!

Og dog er der intet, vort offentlige liv mere behøver end en mand af etisk holdning, der kan sige, hvad der bør gøres!

*

Og nu skal der snart holdes folkeafstemning om vort lands tilslutning til *Euro-unionen*, og det er angerløse politikere, der skal vejlede folket i en sag, der har så gennemgribende konsekvenser, at de ikke selv kan overse dem.

Lyt ikke til alle de argumenter, der kun drejer sig om økonomi, men gå ind i dit lønkammer og bed til Gud.

Måske har Han allerede givet vort folk hen og vil end ikke gribe ind med straf og samvittighedsnød; måske har vi som nation allerede overskredet den grænse, hvor

der ikke er nogen vej tilbage; måske er vor tid som folk ved at være ude.

Men så længe Herren ikke har sagt til os, at vi ikke mere må gå i forbøn for vort folk, vil vi søge ham og bønfalde ham om at holde os uden for den union af stater, som formentlig er forberedelsen til det antiktrelige rige, og sende sine domme ind over vort land, at vi atter kan møde ham som *dommens og barmhjertighedens Gud*.

*

Thi, som professor *Eduard Geismar* forkyndte med brændende iver, *Gud er kærlighed* – han vil frelse os med *mildheden* – men lader vi os ikke frelse ved mildheden, da opsøger han os i sin kærlighed med *strengheden* – og den kan være forfærdelig – men bag den er Guds opsøgende kærlighed, der ikke vil, at nogen synder skal dø, men at han omvender sig.

Det er i denne overbevisning, vi vil holde ud med at gå i forbøn for vort lands ledere – for vort folk – for den kommende folkeafstemning – og allermost gå i forbøn for hans menighed, at vi ikke rives med af tidsånden, men modtager nåde til på alle livets områder at forstå, hvad der er Guds vilje, og gøre den.

Om Guds kærlighed ikke bevæger vor bøn, da beder vi i en forkert ånd, måske en farisæisk ånd – og det bringer os, der beder, i fare.

Thi kalder vi til anger, hvem bør da være de første til at angre? Mon ikke vi, hvem Gud har betroet så meget. Mon ikke vi, hans menighed, der har aflagt så ringe et vidnesbyrd i vort folk.

Kun de angerfulde kan kalde til anger – farisæeres kald til anger er hult og ondt.

Dommen begynder altid med Guds hus!

*

Der er flere, der har ladet mig vide, at de har været taknemmelige for artiklerne af *Eduard Geismar*. Der er næsten ingen, der kendte til ham eller havde hørt om ham.

Han levede fra 1873 til 1939 og var en ener i den teologiske verden, kendt langt ud over landets grænser, æresdoktor ved universitetet i Marburg, respekteret af alle for sin store lærdom og store ydmyghed.

Det var i en vis forstand ham, der åbnede omverdenen, især Tysklands, forståelse for *Søren Kierkegaards* enestående position i den åndelige verden, og han var til stor hjælp for den russisk fødte *Gregor Malantschuk*, som slog sig ned her i landet, lærte dansk bedre end de fleste danskere og blev en af verdens ledende Kierkegaardudlæggere.

Det, der har gjort et dybt indtryk på mig, er den *ædelhed*, man møder hos Geismar. Man mærker hans brændende varme hjerte, men han giver aldrig slip på *det ophøjede* i evangeliet. Det lyse og det hellige går hånd i hånd.

Det er tydeligt, at han havde haft sin *Damaskusoplevelse* – alt hans er gennemtrængt af Guds kærlighed, som han aldrig kunne finde ord for, der fuldt ud dækkede, hvad han oplevede, da den guddommelige kærlighed overvældede ham.

Det er også tydeligt, at han aldrig søgte sit eget og derfor ikke kæmpede for sit ry eller for sin position. Han søgte således ikke professoratet i dogmatik ved *Københavns Universitet*, men blev opfordret til at overtage det. Hans kald var forkyndelsen af korsets ord og sjælesorg.

Han brød konsekvent med nogle af sine bedste tyske venner, som han havde hjulpet til at forstå Kierkegaard, da de ikke tog afstand fra nazismen, da den begyndte at gøre sig gældende.

Jeg mødte ham aldrig – men der var, som tidligere sagt, i min ungdom mænd af hans type i den danske folkekirke, og de har gjort et uudsletteligt indtryk på mig.

Stiftsprovst *Ussing*, som jeg ofte hørte i Domkirken, var en sådan type – pastor *Aage Westergaard* i Hellig Kors ligeledes – hellighed og kærlighed prægede dem og løftede deres Gudstjenester op – jeg kunne nævne mange andre – *Fibiger* – *Skovgaard Petersen* – m.fl.

Men nu er det, som om folkekirkens dage er ved at nærme sig sin afslutning; den er for længst ophørt med at være en vejleder for folket i Guds frygt og tro, og den er uden nogen åndelig autoritet. Hvad duer saltet til, når det har mistet sit salt?

*

Solsjenitsyn skriver, at »det ville være rart, om man kunne trøste sig med kirkens velgørende muligheder. Men desværre, selv i dag, hvor hele landet er kommet i bevægelse, har vovemodets bevægelighed næppe berørt det ortodokse hierarki. Kirken skulle i følge Kristi befaling være et eksempel på frygtløshed, ikke alene overfor staten, men også overfor samfundet, overfor vor tids brændende ulykker...«

Han tænker på den græsk-ortodokse kirke, men sand frygtløshed burde præge enhver kristen – frygtløsheden til at sige ja, ja og nej, nej og drage konsekvenserne.

*

Når jeg læser *Solsjenitsyn* og andre af dem, der havde mod til at stå det kommunistiske diktatur imod med livet som indsats, synes jeg, vi kristne har grund til at

ransage os selv, om vi er tilsvarende frygtløse og helhjertede i at følge Herren.

Jeg vender med mellemrum tilbage til Andrej Sakharovs erindringer, som jeg tidligere har omtalt. Det er betagende læsning, et enestående vidnesbyrd om, hvad et menneske, der er tro imod sin samvittighed, formår at udrette i et samfund, hvor løgn og terror har magten.

Der var adskillige, der var enige med Sakharov, men som ikke havde mod til at sige det offentligt, thi det havde kostet dem deres privilegier. De havde det rette synspunkt, men ikke mod til at efterleve det. Sådan er flertallet overalt.

Sakharov gik i brechen for mange samvittighedsfanger, der ikke var verdenskendte som han og derfor ikke kunne påregne støtte fra opinionen i udlandet.

Han omtaler bl. a. en ved navn *Anatolij Martjenko*, en jøde, der havde søgt om udrejsetilladelse til Israel, men døde efter et langt fængselsophold, hvor han havde indledt en sultestrejke. Han blev 48 år. Sakharov skriver om ham: »Vi var ligesom mange andre mennesker verden over rystede over hans tragiske død. Det var en heroisk finale på et forbløffende liv, forbløffende tragisk og lykkeligt! «

Gorbatjov var i og for sig også en stor mand, men kan alligevel ikke måle sig med alle de kendte og ukendte, der som *Solsjenitsyn* og *Sakharov* og *Martjenko* var rede til at ofre alt, ikke blot deres privilegier (*Sakharov* kunne have fået alt, hvad han begærede, blot han ville tie stille og fortsætte sit arbejde som videnskabsmand), men også deres liv.

Man undgår ikke det indtryk, at det nok så meget skyldes disse sandhedskærlige mennesker, der tog de tunge lidelsers byrder på sig, at hele det sovjet-russiske imperium brød sammen, som *Gorbatjovs* og andre politikeres indsats.

Sakharovs hjerte kunne ikke holde til årtiers pres, forfølgelse, bagtalelse og terror; han døde uden at have oplevet resultatet af sin indsats – og mange andre bukkede under og døde eller blev henrettet, før friheden blev vundet.

Hvordan Gud vil dømme på hin dag, regnskabet gøres op, ved vi ikke – ud over at vi ved, at Gud er retfærdig.

Men vi, der kalder os med Kristi navn, bør måske tænke på, hvad *Sakharov* og andre med ham var rede til – og så tænke på, om *Lukas 11,31* har noget at sige os.

*

Det står mig klart, at det, vi skal samles om på Nyborg Strand i juli måned, hvis vi lever og Gud giver os lov til at samles, skal være *ordet om korset eller korsets ord*.

Det er det eneste ord, der trænger igennem syndens mørke, som er tidens mørke – det eneste ord, der er i stand til at møde vore dybeste behov – det eneste ord, der er Guds kraft til frelse og dermed i stand til at bryde mørkets magt og sætte fanger fri.

Men hvem er i stand til at forkynde det i Ånd og sandhed?

Vil I være med til at forberede det i jeres bønner?

*

Vor søster, fru *Nelly Horntvedt*, er gået hjem til Herren efter et langt liv i Guds-frygt, nøjsomhed og til sidst megen smerte og trængsel. Hvad hun og hendes mand *Gilbert* har betydet ved deres selvforglemmede tjeneste i *Oslo* i mangfoldige år, vil først evigheden til fulde vise.

Mange kristne kender til arbejdsfællesskab, og det er godt. Mange kender til socialt fællesskab; det skal ikke ringeagtes. Men der er ikke mange, der kender til det fællesskab, der kun skabes og kun kan ses ved Jesu kors. Fra sit kors sagde han til Maria: »Kvinde, se din søn!« – og der så hun, at Johannes, som hun ikke havde båret under sit hjerte, var hendes søn.

Det var dette, Nelly Horntvedt blev kaldet til og fik nåde til at gå ind i sammen med sin mand; det medførte megen glæde, thi det er en stor glæde på den måde at få mange åndelige børn, der samledes i det horntvedtske hjem uge efter uge – men det medfører også megen smerte, thi ingen kan være en fader eller moder uden også at opleve den smerte, det fører med sig.

Denne selvforglemmende tjeneste har sat spor, der aldrig bliver udslettet. Om dette ægtepar kan man med sandhed sige: De søgte ikke deres eget.

Kærligheden fyldte dem – thi det sker også ved Jesu kors – ingen bliver ved hans kors en moder uden samtidig at få en inderlig kærlighed til sine åndelige børn. Over kærligheden er der altid noget ædelt.

Enhver, der kom ind under Gilbert og Nelly Horntvedts indflydelse, fik – hvis han da ikke var helt blind og overfladisk – et uforglemmeligt indtryk af det ædle, rene, kærlige, lyse og ophøjede.

Det forsvandt ikke, da hun de sidste trange år sad lammet ude af stand til at tale. Det lyste fortsat om hende og ud fra hende.

Hun blev stedt til hvile ved en velsignet højtid i Oslo, hvor evangeliet blev for-

kyndt i den Ånd og på den måde, hun selv ville have værdsat; da hun blev båret til graven, strålede solen over den nyfaldne sne, og ved graven sang vi: »Åh, hvor herligt at fornemme som et sidste harpeslag, Herrens underfulde stemme efter dagens travle jag, og som barnet trygt at ile til sin Faders stærke arm for helt tillidsfuldt at hvile, fri fra verdens støj og larm!«

*

Arbejdsfællesskab er godt – så længe det varer! Socialt fællesskab er hyggeligt – så længe det varer. Bæredygtigt i medgang og modgang er kun det åndelige fællesskab, der under indtrykket af vor Frelsers smertefyldte kærlighed til os forener os, som en moder er eet med sit barn, og et barn aldrig kan glemme sin moder.

Det fællesskab skabes ikke af mennesker eller mands vilje – det kan heller ikke underlægges en organisation – det er kærlighedens sejrige fællesskab i medgang og modgang, så sandt kærligheden udholder alt og overvinder enhver modgang.

Måtte så mange som muligt erfare det!